

BALTIC INSTITUTE OF CORPORATE GOVERNANCE
Asociacija, registracijos kodas: 302441498, adresas: Jogailos g. 4, 01116 Vilnius
Tel.: +370 698 17011, el. paštas: rytis@bicg.eu
<http://www.bicg.eu>

Lietuvos Respublikos Vyriausybei
Gedimino pr. 11, 01103 Vilnius

2021 05 07
Vilnius

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS NUTARIMO NR. 631 PAKEITIMO PROJEKTO

Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. birželio 17 d. nutarimo Nr. 631 „Dėl Kandidatų į valstybės ar savivaldybės įmonės, valstybės ar savivaldybės valdomos bendrovės ar jos dukterinės bendrovės kolegialų priežiūros ar valdymo organą atrankos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo projekto (toliau – Nutarimo projektas), kurį Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija 2021 m. balandžio 29 d. pateikė Lietuvos Respublikos Vyriausybei. Nutarimo projektas buvo paskelbtas viešai konsultacijai 2020 m. lapkričio mėn. Nutarimo projektui viešos konsultacijos metu suinteresuoti subjektai pateikė reikšmingų pastabų, tačiau ne į visas iš jų buvo atsižvelgta. Siekdami atkreipti dėmesį į svarbias valstybės valdomų įmonių (toliau – VVĮ) valdysenos problemas, teikiame pastabas Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijos inicijuotam Nutarimo projektui.

Baltic Institute of Corporate Governance (toliau - BICG) yra savarankiškas, ne pelno siekiantis juridinis asmuo (nevyriausybinių asociacija), atstovaujantis visuomenės ir narių interesams. BICG nuolat rengia valdysenos rekomendacijas viešojo ir privataus sektoriaus įmonėms bei, remdamasis Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (toliau – EBPO) gairėmis ir Pasaulio banko grupės Tarptautinės finansų korporacijos (International Finance Corporation, IFC) gairėmis, organizuoja profesionaliems valdybų nariams parengti skirtas mokymų programas. BICG veikla finansuojama iš narių įnašų ir rengiamų mokymų programų.

1. Baltic Institute of Corporate Governance (BICG) pažymi, kad Nutarimo projektu **siūlomas reguliavimas neatitinka Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (toliau – EBPO) VVĮ valdysenos gairių ir rekomendacijų.**

Atkreipiame dėmesį, kad, vadovaujantis EBPO gairių VVĮ valdysenai (2015) VII.C. dalies nuostatomis, visi kolegialų organų nariai, įskaitant visus valstybės tarnautojus, turi būti skiriami pagal jų kvalifikaciją, tačiau Nutarimo projekto nuostatos dėl atrankos taikomos tik kandidatams į nepriklausomus kolegialų organų narius.

Nutarimo projektu siūloma nustatyti kolegialų organų atrankos reikalavimus valstybės valdomų įmonių (toliau – VVĮ) visų eilių dukterinėms bendrovėms. Pažymime, kad siūlomas reguliavimas neatitinka EBPO Valstybės valdomų įmonių valdysenos gairių ir rekomendacijų: EBPO ekspertai 2020 m. gruodžio mėn. įvertino Lietuvos pažangą įmonių valdysenos srityje nuo įstojimo į EBPO 2018 metais ir Lietuvai pateikė rekomendacijas. EBPO apžvalgoje nurodyta, kad „Valstybės įsitraukimas į VVĮ dukterinių bendrovių kolegialų organų atranką galėtų būti

laikomas kaip priemonė ignoruoti („apeiti“) VVĮ patronuojančios bendrovės organus. Tai gali būti laikoma valstybės įsitraukimu („kišimusi“) į VVĮ (patronuojančios bendrovės) sprendimų priėmimą“. Lietuva 2022 m. turės informuoti EBPO, kaip atsižvelgė į EBPO rekomendacijas.

Taip pat ir Nutarimo projekto rengėjai (STT antikorupcinio vertinimo išvados įgyvendinimo pažymos 2 p.) nurodė „EBPO ekspertai akcentavo, kad valstybės, kaip valstybės valdomos bendrovės akcininko, tiesioginis dalyvavimas skiriant valstybės valdomų bendrovių dukterinių bendrovių kolegialių organų narius (įprastai tai yra patronuojančios bendrovės teisė) nėra suderinamas su EBPO Valstybės valdomų įmonių valdymo gairių nuostatomis“, tačiau, nepaisant to, Nutarimo projektu keičiamas Kandidatų į valstybės ar savivaldybės įmonės, valstybės ar savivaldybės valdomos bendrovės ar jos dukterinės bendrovės kolegialų priežiūros ar valdymo organą atrankos aprašo (toliau – Aprašas) nuostatas, iš esmės analogiškas VVĮ, siūloma taikyti ir VVĮ dukterinėms bendrovėms.

Pažymėtina kad kandidatų atrankos procesas, rengtas valstybei, kaip akcininkei, atstovaujamai skirtingų institucijų, šių institucijų atstovų patirčių ir kompetencijos skirtumams eliminuoti, užtikrinant aukštus skaidrumo reikalavimus. Siūlomas reguliavimas **neturi paneigti privataus juridinio asmens statuso** ir atitinkamai **turi būti atsisakyta valstybės įsitraukimo į VVĮ visų eilių dukterinių bendrovių kolegialių organų atranką**. Pagal siūlomą reguliavimą kandidatai į VVĮ dukterinių bendrovių kolegialius organus skiriami atrankos komisijos, kurios nesaisto įsipareigojimai dėl VVĮ ar jos dukterinių ar paskesnės eilės dukterinių įmonių tikslų pasiekimo. Svarbu pažymėti, kad VVĮ, kurios atsakingos prieš valstybę už joms keliamų lūkesčių įgyvendinimą, turi ribotas galimybes daryti lemiamą įtaką sprendimams dėl patronuojamų įmonių (duktterinių ar paskesnės eilės dukterinių įmonių) kolegialių organų narių atrankos. Patronuojamųjų bendrovių kolegialūs organai atsakingi už VVĮ patronuojamosioms bendrovėms keliamų tikslų įgyvendinimą, tačiau eliminavus VVĮ galimybę daryti lemiamą įtaką patronuojamųjų bendrovių kolegialių organų narių atrankos ir skyrimo procese, valstybės lūkesčių įgyvendinimas, o tuo pačiu ir akcininko teisių įgyvendinimas, yra apsunkinamas ir (ar) nesudaro prielaidų tvariam įmonių grupės valdymui.

Pagal Civilinio kodekso 2.34 straipsnio 3 dalį ir Akcinių bendrovių įstatymo (toliau – ABĮ) 2 straipsnio 2 dalį, bendrovės yra laikomos privačiais juridiniais asmenimis (nepriklausomai nuo to, kas yra jų akcijų valdytojas). Atitinkamais atvejais, kai šios bendrovės turi akcijų kitose bendrovėse, būtent jos yra laikomos tų akcijų savininkėmis – tų akcijų nuosavybės teisė priklauso ne konkrečiai valstybės institucijai, tačiau atitinkamai bendrovei. Bendrovės, kurios yra kitų bendrovių akcijų savininkės, veikia pagal teisės aktų reikalavimus bei juose nustatytus ribojimus, atsižvelgdamos į įmonės statusą ir veiklos pobūdį, tačiau sprendimus dėl akcininko teisių įgyvendinimo, disponavimo akcijomis (nuosavybės perleidimo ar naujų akcijų įsigijimo, įstatinio kapitalo didinimo ir pan.) priima savarankiškai, vadovaudamosi teisės aktais ir jų steigimo dokumentais. Taigi VVĮ, kurios yra patronuojančios bendrovės, savo, kaip akcininko, teises ir pareigas įgyvendinta teisės aktų nustatyta tvarka, kuri taikoma ir kitiems juridiniams asmenims. Bet kokie specifiniai reguliavimai, nustatantys, kaip VVĮ turi valdyti jiems priklausančias dukterines bendroves, įskaitant privalomus reikalavimus dėl atrankos, kelia riziką, kad gali būti paneigtas tokių bendrovių, kaip savarankiškų juridinių asmenų, teisinis statusas.

Pagal siūlomą reguliavimą, VVĮ ir visų eilių jų dukterinės bendrovės yra traktuojamos kaip visiškai savarankiški subjektai, **paneigiant galimybę joms veikti kaip įmonių grupei, nesilaikant efektyvaus atskyrimo tarp valstybės vaidmens kaip VVĮ savininkės bei reguliatoriaus ir kišantis į VVĮ dukterinės bendrovės bei paskesnės eilės bendrovės valdyseną**.

Taip pat pažymime, kad listinguojamoms bendrovėms, jų įmonių grupėms keliami aukščiausi skaidrumo reikalavimai. Todėl tuo atveju, jei visgi yra priežasčių, kurios pateisina EBPO Valstybės valdomų įmonių

valdysenos gairių ir rekomendacijų nesilaikymą, privataus juridinio asmens paneigimą, **siūlytina nustatyti išimtis įmonių grupėms, kurių VVĮ ar jų dukterinės bendrovės yra listinguojamos bendrovės**. Tokios įmonių grupės sudaro komitetus, atsakingus už kolegialių organų skyrimą, atlygio nustatymą, todėl siūlomas reguliavimas neturi paneigti listinguojamos bendrovės taikytinų geriausias pasaulio praktikas atitinkančių valdysenos principų ir kolegialių organų kompetencijos, komitetų funkcijų. Be to atkreipiame dėmesį, kad minėtose EBPO rekomendacijose nurodyta, kad kai kurios VVĮ ar jų dukterinės bendrovės yra listinguojamos, todėl valstybės įsitraukimas į VVĮ visų eilių dukterinių bendrovių kolegialių organų atranką, reikštų smulkiųjų akcininkų „apėjimą“.

Atsižvelgiant į išdėstytą, siūlome tikslinti Nutarimo projektą ir keičiamą Aprašo projektą, atsisakant valstybės įsitraukimo į VVĮ visų eilių dukterinių bendrovių kolegialių organų atranką.

Tuo atveju, jei laikytina, kad gerosios valdysenos principų taikymui ir EBPO rekomendacijoms įgyvendinti yra reikalingi Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymo (toliau – Disponavimo įstatymas) pakeitimai, **reikalingas Vyriausybės sprendimas inicijuoti šiuos pakeitimus**.

2. Esamu reguliavimu įtvirtinti skirtumai listinguojamoms bendrovėms turinčioms VVĮ ir neturinčioms VVĮ statuso (priklausomas ar nepriklausomas narys), kurie turi būti eliminuoti.

Listinguojamos VVĮ privalo laikytis ne tik listinguojamoms akcinėms bendrovėms taikytinų reikalavimų (pvz., ABĮ), bet ir VVĮ taikytinų teisės aktų (pvz., Disponavimo įstatymas, Vyriausybės nutarimai), kurių vienodi klausimai reguliuojami skirtingai. Nors, pažymėtina, siekis (įvardijamas ir EBPO) – kad VVĮ būtų taikomi analogiški kaip ir listinguojamoms bendrovėms taikytini aukščiausi standartai (valdysenos, skaidrumo ir kt. reikalavimai).

Listinguojamoms bendrovėms, esančioms VVĮ, taikytinos šios skirtingos nei kitoms listinguojamoms bendrovėms, kurios nėra VVĮ (toliau įvardijama kaip ABĮ reikalavimai) nuostatos (t.y. ABĮ ir VVĮ reguliavimo skirtumai):

Nepriklausomam nariui keliamų reikalavimų skirtumai:

- 1) ABĮ įtvirtinta, kad listinguojamos bendrovės nepriklausomas priežiūros organo (PO) narys gali turėti bendrovės akcijų (suteikiančių mažiau kaip 1/5 balsų VAS). Tačiau listinguojamos VVĮ PO narys negali turėti nei vienos bendrovės akcijos, taip pat kandidatas negali būti jų turėjęs paskutinius vienus metus;
- 2) Skiriasi verslo ryšių neturėjimo apibrėžtis (ABĮ sieja su prekių paslaugų tiekimu, VVĮ – su pajamomis, taip pat nėra aiški išimtis, kokios pajamos nėra vertinamos);
- 3) VVĮ taikomas griežtesnis nepriklausomumo reikalavimas – t.y. atitikti nurodytus nepriklausomumo reikalavimus ne tik bendrovės, patronuojančios bendrovės ar dukterinės bendrovės atžvilgiu, bet ir su jomis susijusio juridinio asmens, kurio dalyvės, dalininkės ar steigėjos yra minėtos bendrovės;
- 4) Skirtingai apibrėžta ir galimos interpretacijos reikalavimo nebūti bendrovės kolegialaus organo nariu ilgiau kaip 10 metų (VVĮ papildomai nurodyta, kad ne tik bendrovės, bet ir jos dukterinės arba patronuojančios bendrovės);
- 5) VVĮ papildomai nustatyta, kad nepriklausomas narys turi nebūti daugiau negu keturių valstybės ar savivaldybių valdomų įmonių kolegialių organų narys.

Priklausomam nariui keliamų reikalavimų skirtumai

Skirtingai nei tik ABĮ taikančioms listinguojamoms bendrovėms, listinguojamos VVĮ stebėtojų tarybos nariams, kurie nėra laikytini nepriklausomais, papildomai keliama šie reikalavimai:

- 1) paskutinius vienus metus neturėti bendrovės, į kurios kolegialų organą pretenduoja, jos dukterinės arba patronuojančios bendrovės ar susijusio juridinio asmens akcijų (nei vienos), atitinkamai nebūti dalyvio artimu asmeniu (negali būti kandidatu, jei pvz., tėvas, brolis, vaikas, įsėsėrė turi bent 1 akciją);
- 2) taip pat taikomi šie analogiški nepriklausomiems nariams keliama reikalavimai – nebūti artimu asmeniu, neturėti verslo ryšių, nebūti susijęs su audito įmone (kuri atlieka, atliko auditą);
- 3) minėti reikalavimai nėra keliama valstybės tarnautojui (PO nariui).

Siūlomas sprendimas: vienodų reikalavimų taikymas visoms listinguojamoms bendrovėms, nepriklausomai nuo to, kas yra jos akcininkas (VVĮ atveju – valstybė): **siūlome Vyriausybei priimti sprendimą inicijuoti Disponavimo įstatymo pakeitimą taip, kad nepriklausomumo reikalavimai atitiktų ABĮ nustatytus reikalavimus. Priklausomiems nariams, valstybės tarnautojams nustatyti vienodus reikalavimus, juos tikslinti** (papildomi siūlymai žemiau).

3. Esamu reguliavimu apribojama patronuojančios bendrovės vadovui būti visuotinio akcininkų susirinkimo (toliau – VAS) renkamo kolegialaus organo nariu.

Aprašo projekto 4.2 p. numatyta, kad atranką inicijuojantis subjektas turi užtikrinti, kad „*kiti atranką inicijuojančio subjekto pasirinkti asmenys, už kuriuos siūloma balsuoti renkant valstybės ar savivaldybės valdomos bendrovės ar jos dukterinės bendrovės kolegialų organą, atitiktų Įstatymo 23¹ str. 5 d., 6 d., ir 7 d. 3–6 p. nustatytus reikalavimus*“. Taigi, kolegialaus organo narys, be kita ko, turi atitikti ir žemiau nurodytus reikalavimus:

- (i) „paskutinius vienus metus turi nebūti bendrovės, į kurios kolegialų organą pretenduoja, jos dukterinės arba **patronuojančios bendrovės** ar susijusio juridinio asmens dalyvis, šių juridinių asmenų **dalyvių atstovas**“;
- (ii) „turi neturėti reikšmingų verslo ryšių su ta bendrove, į kurios kolegialų organą pretenduoja, jos dukterine arba **patronuojančia bendrove** ar su susijusiu juridiniu asmeniu nei tiesiogiai, nei kaip turinčio tokių ryšių juridinio asmens dalyvis ar **vadovas**. Turinčiu reikšmingų verslo ryšių laikomas fizinis ar juridinis asmuo, kurio pajamos iš įmonės, jos dalyvio ar susijusio juridinio asmens per paskutinius 12 mėnesių yra didesnės negu 1 000 eurų, išskyrus darbo užmokestį ar atlygį už kolegialaus organo ar komiteto nario pareigas“;
- (iii) „turi būti nesusijęs su kitais fiziniais ir **juridiniais asmenimis ryšiais, dėl kurių einant kolegialaus organo nepriklausomo nario pareigas kiltų interesų konfliktas**“.

Dėl (i) ir (ii) p. nurodytų draudimų kyla abejonių dėl galimybės patronuojančios bendrovės vadovui būti paskirtu į dukterinės bendrovės kolegialų organą, nes (i) bendrovės vadovas laikytinas įstatyminiu juridinio asmens atstovu; (ii) patronuojančios bendrovės teikia konsultacines paslaugas įmonių grupės bendrovėms.

Dėl (iii) ribojimo, tikslinga nustatyti, kad šis ribojimas yra taikomas ne pavienėms, o nuolatinio pobūdžio interesų konflikto situacijoms. Pavienės interesų konflikto situacijos efektyviai išsprendžiamos nušalinant narį nuo konkretaus klausimo nagrinėjimo. Įmonių grupę sudarančių bendrovių santykiuose pasitaiko pavienių interesų konflikto situacijų, nes patronuojančios bendrovės teikia konsultacines paslaugas savo dukterinėms bendrovėms, kas yra visiškai įprasta įmonių grupių veiklos dalis. Itin platus interesų konfliktų apribojimo reguliavimas nepagrįstai

riboja patronuojančių bendrovių atstovų dalyvavimą VAS renkamame kolegialiaame organe, kas trukdo efektyviam įmonių grupių valdymui.

Atsižvelgiant į aukščiau nurodytus argumentus, **kaip nurodyta šio Rašto 2 p., siūlome Vyriausybei priimti sprendimą inicijuoti Disponavimo įstatymo pakeitimą** taip, kad ***patronuojančių bendrovių nominuotiems atstovams nebūtų taikomi Įstatymo 23¹ 5 d. 2 p., 23¹ 7 d. 3 p. ir 5 p.***

4. Dėl valstybės tarnautojų paskyrimo

Aprašo projekto 4 p. numatyta, jog *Atranką inicijuojantis subjektas patvirtina valstybės tarnautojų ir kitų atranką inicijuojančio subjekto pasirenkamų asmenų, <...> už kuriuos siūloma balsuoti renkant valstybės ar savivaldybės valdomos bendrovės ar jos dukterinės bendrovės kolegialų organą, parinkimo tvarką ir (Aprašo projekto 4.1 p.) užtikrina, kad valstybės tarnautojai, <...>, atitiktų Disponavimo įstatymo 23¹ str. 5 d. ir 6 d. nustatytus reikalavimus.* Tuo atveju, kai pareiga rinkti valstybės tarnautojus yra numatyta dukterinėse bendrovėse atranką inicijuojančiu subjektu bus laikoma patronuojanti bendrovė.

Atsižvelgiant į tai, kad valstybės tarnautojus delegaluos valstybės kaip akcininkės teisės įgyvendinančios institucijos, atsiranda teisinis neapibrėžtumas kokiais būdais ir apimtimi patronuojanti bendrovė galės įgyvendinti savo teisę nustatyti valstybės tarnautojų parinkimo tvarką ir užtikrinti, kad valstybės tarnautojai, skiriami VAS renkamo kolegialaus organo nariu, atitiktų Aprašo projekte nustatytus reikalavimus.

Atsižvelgiant į aukščiau nurodytus argumentus, **siūlome tikslinti Aprašo nuostatas nustatant, kad valstybės tarnautojų parinkimo tvarką tvirtinti ir atitiktį Disponavimo įstatymui turi užtikrinti valstybei atstovaujanti institucija.**

5. Dėl atranką inicijuojančio subjekto galimybės neskirti atrankos komisijos atrinktų kandidatų

Aprašo projekto 52 p. numatytas baigtinis sąrašas atvejų, kai atranką inicijuojantis asmuo gali neskirti kandidato kolegialaus organo nariu arba nesiūlyti už jį balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime:

- jei kandidatas nepateikia prašomų dokumentų;
- iš teisėsaugos, kontrolės, kitų institucijų, įstaigų ar įmonių gavus duomenų, keliančių pagrįstų abejonių dėl kandidato tinkamumo būti kolegialaus organo nariu,
- kandidatui iki išrinkimo ar paskyrimo kolegialaus organo nariu atsisakius eiti šias pareigas ar nepasirašius sutarties su įmone.

Ši Aprašo nuostata riboja atranką inicijuojančio subjekto teisę motyvuotu sprendimu atsisakyti pasirinkti atrankos komisijos atrinktą ir formaliuosius reikalavimus tenkinantį kandidatą dėl kitų svarbių priežasčių. Pažymėtina, kad bendrovę ir jos kolegialius organus sieja fiduciariniai (pasitikėjimo) santykiai, tad galutinį sprendimą dėl nario skyrimo priima atranką inicijuojantis subjektas, kurio galimybės skirti tinkamiausią asmenį negali būti ribojamos.

Atsižvelgiant į tai, **siūlome Aprašo 52 p. koreguoti, nurodant:** „52. Kandidatui nepateikus prašomų dokumentų, iš teisėsaugos, kontrolės, kitų institucijų, įstaigų ar įmonių gavus duomenų, keliančių pagrįstų abejonių dėl kandidato tinkamumo būti kolegialaus organo nariu, kandidatui iki išrinkimo ar paskyrimo kolegialaus organo nariu atsisakius eiti šias pareigas ar nepasirašius sutarties su įmone, kaip nustatyta Aprašo 56 punkte, **arba atranką inicijuojančiam subjektui priėmus motyvuotą sprendimą atsisakyti skirti atrankos komisijos siūlomą kandidatą, atranką inicijuojantis subjektas nepriima Aprašo 50 punkte nurodyto sprendimo arba, jei toks**

sprendimas jau priimtas, pripažįsta jį netekusiu galios. Šiuo atveju kartojamos Aprašo 51 punkte nurodytos procedūros antrojo atrankos komisijos atrinkto kandidato atžvilgiu, jeigu toks kandidatas buvo atrinktas. Jei nėra antrojo atrankos komisijos atrinkto kandidato, kurio atžvilgiu turėtų būti kartojamos Aprašo 51 punkte nurodytos procedūros, tuomet taikoma Aprašo 57 punkte nurodyta procedūra.“

Apie BICG

BICG yra nevyriausybinė, ne pelno siekianti organizacija, kurios misija – didinti Baltijos šalių įmonių bei ekonomikos konkurencingumą, skatinant jose diegti gerąją valdysenos praktiką.

Atsižvelgiant į svarbų VVĮ vaidmenį Lietuvos ekonomikoje – jos valdo patikėtą milijardinį turtą, teikia gyventojams svarbias paslaugas bei yra pavyzdžiai, pagal kuriuos investuotojai vertina bendrą šalies ekonominės raidos lygį - efektyvi šių įmonių valdysena turėtų būti esminis Vyriausybės bei VVĮ akcijas patikėjimo teise kontroliuojančių ministerijų prioritetas.

Tarptautinė praktika rodo, jog vienas pagrindinių įrankių efektyviai valdysenai užtikrinti yra profesionalios ir nepriklausomos, savo vaidmenis tinkamai atliekančios valdybos ir/arba stebėtojų tarybos. BICG vertinimu, dabar galiojančios tvarkos ir procesai, susiję su jų formavimu ir darbu, tebėra tobulintini.

Pagarbiai,

Rytis Ambrazevičius
Prezidentas
Baltic Institute of Corporate Governance